

De Malta connection

Wat verbindt Ootmarsum met Malta ?

Heeft de interessante wereld van de kruisridders in Malta een band met Ootmarsum ? Zeker. Niet alleen het feit dat Malta het centrale punt voor de kruisridders in die tijd was en dat Ootmarsum ook een commanderie van een ridderorde had : er bestaan zelfs familiebanden tussen de laatste grootmeester der Johannierorde in Malta en de laatste bewoner van de Commanderie Ootmarsum

Malta is een bijzonder fraai rotseiland net onder het Italiaanse Sicilië. Het is een eiland met een bijzonder bewogen geschiedenis. Malta werd in 1530 door Keizer Karel V aan de nieuw opgerichte Johannierorde toegewezen. De hoogste bestuurder werd een 'grootmeester' die gelijktijdig vorst van Malta werd. Over een periode van 268 jaar voerden maar liefst 28 grootmeesters het bewind. De kruisridders oogsten roem doordat ze als opdracht hadden het Heilige Land te bevrijden van de mohammedanen. De religieuze orden kregen daardoor ook een militair karakter. Edelen en bestaande ridderorden, uit talloze adellijke geslachten in bijna alle Europese landen sloten zich aan bij dit streven. Malta maar ook Rhodos werden strategische punten op de reizen van de Europese kruisridders naar het Heilige land.

Toen er onlangs in de TC Tubantia een paginagroot artikel verscheen over Malta in het kader van de uitbreiding van de Europese Unie , viel er iets te lezen over de kruisridders en de Orde van de Johanniers. Het leek me interessant een vakantie met een speurtocht te combineren. Ootmarsum immers, had vroeger een Commanderie. Een luxueus onderkomen met tuinen en landgoederen voor de Ridders der Duitse Orde, dat rond 1262 werd gebouwd en in begin 1800 helemaal van de aardbodem was verdwenen.

In Ootmarsum hebben 16 Commandeurs het bevel gevoerd. Verschillende straten in de directe omgeving van het voormalige kasteelgebied hebben de namen van deze commandeurs gekregen en de familiewapens staan gereproduceerd op de lambrisering van de raadzaal van het voormalige stadhuis van Ootmarsum.

Op Malta hebben de kruisridders een geweldige nalatenschap. De stad Valletta (genoemd naar de Grootmeester Jean de la Vallete die regeerde van 1557 tot 1568) is speciaal voor de kruisridders gebouwd. De stad is een onneembare vesting en kent als eerste stad in Europa een symmetrische stratenloop. Naast de imposante kathedraal staat het Grootmeesterspaleis. Grote vergaderzalen, rijke mozaïeken en galerijen met arcaden waar de gigantische schilderijen van de 28 grootmeesters dagelijks de bewondering van honderden toeristen oogsten.

De laatste Grootmeester van de roemruchte Johanniers was **Freiherr Ferdinand von Hompesch**. Een telg uit een adelijk Duits geslacht. Hij heeft slechts 1 jaar de functie van Vorst van Malta en Grootmeester der Johannierorde vervuld. Een functie die met veel pracht en praal gepaard ging. Grote paleizen, hermelijnen mantels en contacten met alle groten der aarde uit die tijd zoals Paus Pius VI, Tsaar Paul 1 van Rusland, Keizer Franz II van Oostenrijk, en praktisch alle vorstenhuizen in Europa. Behalve Frankrijk, want Napoleon was aan de macht en streefde naar de val van het Malthezer bolwerk. Met 100 schepen kwam hij op 7 juni 1798 in Malta aan en liet zijn gezagvoerder overbrengen vastberaden te zijn de macht over Malta te grijpen en de Ridderorde te verdrijven. Het Fort en de haven van Valletta

werd verdedigd met meer dan 3.000 kanonnen en 15.000 soldaten. Toch slaagde de 29 jarige Napoleon Bonaparte er in het eiland in te nemen en Ferdinand von Hompesch en daarmee de ridderorde, te verdrijven. De Grootmeester kreeg onderdak in Triest en stierf in 1805 in Montpellier.

Napoleon stond niet toe dat de archieven uit Malta werden meegenomen. Nadat de Engelsen de Fransen hadden verdreven en het eiland zelfstandig werd vielen de archieven toe aan de huidige regering van het eiland. Op een bijzondere manier wordt dit materiaal nu voor de toeristische werving van het eiland ingezet.

De laatste bewoner van de Commanderie Ootmarsum was **Anne Willem Carel van Heiden Hompesch**. (1756-1817). Zijn oom Johan Diedrich van Heiden was in 1639 op het kasteel Ootmarsum komen wonen, hij was Commandeur der Duitse Orde, maar hij trad uit en kreeg het huis in bezit doormiddel van een ruil met de Commanderie Wallenburg. De twee zoons van hem bleven kinderloos en neef Johan Sigismund leefde tot 1730 op het kasteel. De zoon van deze neef, Friederich Johan Sigismund, trouwde met Eleonora Henriëtte von Hompesch, een nicht van de Freiherr Ferdinand von Hompesch. Deze Friederich Johan Sigismund noemde zich vanaf dat moment van Heiden Hompesch. Hij werd ook Drost van Twente. De zoon van dit echtpaar met de fraaie namen Sigismund Vincent Gustaaf Lodewijk was getrouwd en overleed in 1790 en liet zijn zoon Anne Willem Carel alle bezittingen na. Anne Sophie, de dochter van deze Anne Willem Carel zou op het Huis Ootmarsum gaan wonen maar dit is er nooit van gekomen en de bezittingen werden verkocht en de opstallen afgebroken.

Grootmeester Freiherr von Hompesch had vele titels en belangrijke functies. Opmerkelijk is dat hij in 1797 als nevenfunctie ook Commandeur van de Heerlijkheid Lage had, als opvolger van Freiherr Joseph Fidelis von Schönau-Wehr. Het is dus waarschijnlijk dat hij in Ootmarsum op bezoek is geweest om zijn verre familieleden te bezoeken.

Tijdens de rondreis over Malta vertelde de gids dat de kruisridders de landbouw in de beginjaren sterk hebben ontwikkeld en twee planten naar het eiland hebben gebracht : de aardappel en de ui. Het waren de hoofdgerechten in die tijd. De ui heeft voor Ootmarsum ook een bijzonder betekenis. Het is heel goed mogelijk dat de Commandeurs in Ootmarsum vroeger ook de horigen op hun boerderijen uien hebben laten verbouwen : hiermee zou de naam "Siepelstad" te verklaren kunnen zijn....

De 'Malta-connection' is een bijzonder interessant gegeven. Nu Malta ook in de Europese Unie is en er aanwijsbaar banden zijn, zou het zeker niet onverstandig zijn Malta eventueel als partner te zoeken voor het laten herleven van een bijzonder erfgoed en een interessante periode in Twente.

Ootmarsum.
Rob Meijer
Mei 2004